

Disputatio Quinta. De Habitibus Humanis.

314

Aug. pro opposita feticie sententia, cui pro nostra opponit Hieronymus cit. Sed et vera hec auctoritas non facit ad rem, quia ut obliteratur Atriag, Ovviad & alii ante ipsos, ibi non ulterius August voluntatem pro voluntate, sed pro ipsa voluntate potest; quod vel ex eo constat, quia dicit eandem voluntatem, si magis diligit justitiam, magis bonum; finminus, minus esse bonum, id est autem actus non est indiferens, ut magis, & minus diligit, sed sola voluntatis potentia, non ergo negat dari medium inter voluntatem bonam, & malam, sed inter voluntatem bonam, & malam, & loquitur de voluntate, quasi in situ habituali in ordine ad ea quae habitualiter diligit; nam in situ voluntate aliquo leviter se lucum ageret, quorum dicere Augst. eam non solum non esse bonam, sed malam, & peccatum/pesca igitur voluntas ipsius August. est ipsa voluntatis potentia, qua ita averta est ab omni bono, ut nihil boni acquisiti diligit, hec enim vere possit. Magis ad rem videtur alio August. auctoritas in Epist. 19. ubi non longe ante medium at, fed covenienter est, ne sciat Philosophi, quedam facta hominum media dicimus inter recte factum, & peccatum media autem hacten opera procul dubio sunt indifferentes. Sed neque hic locus urget, sed potius est pro nobis statim ibi loquuntur de voluntate comparata ad opus praeceptum, in quo sententia que aut est bona, aut mala; unde infra editio ceremonias antiquae legis aliquo tempore nec bona, nec mala sunt, putantur praecipientes, vel post celsitudinem legalium; & paulo post dicendo, non omnia, quia a Philosophis dicta sunt falsa esse, potius admitit facta aliqua media, quia nec bona, nec mala sunt; quare cum relata verba proferat per modum obiectio[n]is, & deinde respondeat, non omnia, quia a Philosophis dicta sunt esse falsa, potius sententia nostra faveret quam adseretur, ut norav[er] Atriaga.

Argumenta Pallavicini.

344 Postremo arguit Pallavicinus, dari per se, & praeclaris ignorantia in inobligacionem operandi semper honeste, ita ut hoc ipso, quod homo non ordinat istam actionem ad ultimum finem, ad quem est instituta, aliquatenus delinquat; quia aliquid deliberante fine ordinatione ad ultimum finem, propter quem horum creatus est, est aliquis contemptus ipsius ultimum, qui meretur, ut omnia ad ipsum ordinentur: ergo est aliqua actio reprehensibilis, & mala. Deinde probat, ne ex probabilitate quidem nostra sententia, aut ex quamcumque ignorantia invincibili, possit dari actionem deliberantem differentem, nam qui putat posse licet ne ordinare suam actionem hic, & nunc in ultimum finem, jam in hoc ipso, quod est esse licitum, concipit rationem ultimi finis, illud enim intelligitur esse licitum, quod homini deliberate operanti non nocet in ordine ad ultimum finem, vel ergo si id est omittit ordinare suam actionem ad ultimum finem, quia ita est licitum, vel non moveret ex hoc motivo; hoc solum verificatur de reverentia quadam negativa, quatenus non vult aliud facere, quod est contra illum, ut arguens ipse declarat, ex hac tamen negativa reverentia operationem honestam inferre non licet, per quam Deo exhibetur non tantum negativa, sed etiam positiva reverentia.

DISP V T A T I O S E X T A DE PECCATIS. QVÆSTIO PRIMA.

In quo constitutio formalis peccati actualis, an in positivo vel privativo.

Anc controveriam late tractavi disp. 5. Metaph. quest. 13, ubi universaliter docui maius formaliter in privatione boni constitutio, tam de malitia naturali loquendo, quam de moralis, quae propriè constitutio peccatum, de quo præterea institutus disputatio: cum tamen rursus his propono, tum quia hanc est controversia capitalis hujus disputationis, quae proinde sine tali questione efficitur, ac fine capite, tum quia nuper Scriptores occasione in præterea aliquo de novo addendi, & amplius confirmandi, que jam ibi statuimus. Decem opiniones in hac questione retinet Ovviad. 14. contr. punct. 2, quae tamen omnes ad duas loc. cit. relatas, ac in ipso questione titulus insinuatis facile reducuntur, quod nimil ratione formalis peccati, seu malitia moralis vel in positivo, vel

in privativo constitutio, quam late tradidimus loc. cit. ponit rationes formale utrū privatione aliquius perfectionis debita, quae licet variè etiam a quibusdam explicari soleat, communiter tamē convenientem cum Scot. 2. disp. 37. & ista questione, & disp. 40. & quod sit privatio debite honestatis moralis in

Quæstio I. De ratione formalis peccati. Art. I.

315

in actu. Hanc tenent cum Scoti Scotista omnes tam veteres, quam recentiores uno excepto Poncio in suo Cursu theologicis, quem ad mentem Scoti prætraluitat disp. 22. q. 2. ubi more suo mente Doctoris extorquens ait loc. cit. posse in sensu argumenti ad actum peccatum in omnibus etiatis privationem, quod ratione formaliter bene explicari potest per talen privationem, tanquam per effectum sequentem ad illud positivum, in quo formaliter malitia constituit. Hoc, inquit, tamquam quoque effigium est, nam Patres quoque de peccato agunt, tempore affectu non esse nihil, & esse privationem boni ergo loquantur formaliter, & per se, & non causaliter tantum, aliquo videlicet inpropriè locuti essent, quemadmodum in loquerentur qui lep. ipsius loquens de hominis natura diceret hominem esse? irritabilem, vel esse nihil, co quod ad ejus esse necessarium loquitur negotio leonis, bovis, & afini. Tunc quia Aug. loc. cit. Exhort. 13. disp. 2. q. 2. & loquuntur Recentiores passim Suarez pars. 2. disp. 7. q. 2. & 3. & 5. Palquig. disp. 25. q. 2. & 5. Lecana tral. 5. disp. 2. q. 2. 3. Moratus tral. 3. q. 2. Mercurius de peccatis disp. 1. Baldellus lib. 10. p. 10. ac etiam quipplures ex Thomistis. Grana. Aravio. Valentina. Molina. Lorca. Montefinibus, & alii, quos citar, & sequitur Hacquetus tractat de peccatis contro. 16.

Qui quidem sententia adeo vera est, ut alii Thomistæ ponentes cum Cajet, formalitatē malitia in aliquo positivo, non alibi excludant privationem, inquit, faciuntur illam necesse ratione positivum illud concomitari, quia sine tali privatione concomitante illud positivum non diceretur simpliciter, & absolu[m] malum; ita Medina, Bannez, Zameti, Cariel, Caberia, Cornezo, Salmanticens, & alii, quod etiam fatus est Cajet, qui primus confutat in ventre hujus sententiae, nam p. 2. q. 18. art. 5. & quib. 21. art. 5. & 7. 9. art. 2. duplex malum in peccato diligunt, unum vocat malum simpliciter, quod dicitur consilire in privatione honestatis debitis inesse actum, ad quod at spectare aversemum a Deo: alterum vero appellat malum secundum quid, eo quod sit impletum actioni positivis circa objectum malum, qui secundum se bonum est malum tamen natura rationabiliter operant, ad quod dicitur care conversionem ad creaturam; & hoc prius vocat in ratione mali, & fundatum malo simpliciter: quam Cajet sententiam liberenter amplexit Ponctus nostrar. loc. cit. concl. ult. ubi assertum malum habere esse talis formaliter ab eo, & hoc haberet liberamente in objectum, quod proponitur, ut prohibetur, aut indescens, fave omittendo, quod debet facere, fave faciendo, quod non debet facere, & hoc habere ex natura sua intrinseci positiva supposita libertate, & propositione objecti sub illa ratione. Unde omnes isti etiam admissim in peccato illam malitiam privativam, nihilominus illam positivam volente priori, & potiorem, & malitiam privativam esse veluti effectum illius, ac veluti passionem necessariò concomitantem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Malitia moralis formaliter in privativo constituit non in positivo.

Hec assertio stabilita fuit loc. cit. in Metaph. pluribus Partium auctoritatibus; ac etiam rationibus, quas hic rursus repetere non erit inutile ad præclendendas no manillas alias Recensiones evanescere, & Solutiones; Patres itaque ut ibi diximus, explicare volentes sententiam, & formalitatem peccati, & malitiam moralis temper per privationem boni illud expellere, appellantes ipsum abundantem boni, privationem boni, privationem, corruptionemque virtutis, ordinis defectum; unde illud comparant morbo corporis, qui sanctoris defectus est; tenebris, quae sunt lucis privatio; & morti, quae est vita corruptio, ut videat id præterea apud August. ibi citatum 11. de Civit. cap. 9. & in Encherid. 1. & facia ipsa Scriptura peccatum appellans vanitatem, reccusum, mendacium, aversionem, & vocibus similibus, quae denotant quid negativum, & privativum. Nec valet communis Adversariorum responso Patres sic loqui contra Manichæos, qui putabant peccatum esse aliquam substantiam, vel naturam, & non accidens naturæ, fave substantie; Quoniam quando hæc expulsi admitteretur de Patribus qui contra Manichæos disputarunt, inter quos præcipuis fuit Augustinus, nequaquam tamen admitti potest de Patribus, qui Manichæos præcesserunt, & tamen Dionyssius qui multò ante præcessit, de divinis non nobis 4. peccatum appellans declinationem, privationem boni, & defeluum. Sed nec etiam admitti potest de aliis, quia non tantum dixerunt, malum non esse aliquam substantiam, vel naturam contra Manichæos; sed præterea dicunt malitiam, fave naturam, fave moralam esse privationem boni, fave mors est privatio vita, & tenebrae sunt absentia lucis, ut videat id apud Aug. loc. cit.

Nec minus vanum est aliud effigium, quando Patres dixerint peccatum esse privationem boni, vel nihil, non tradidisse rationem formalem peccati, de qua non disputabant ita sub-

Defenditur ratio deducta ex causalitate peccati.

Secundum probatum est loc. cit. in Metaph. peccatum, & malum in aliquo positivo formaliter constitutere non posse, præterea si ponatur positivum quid hypostaticum, & reale, ut portetur a Cajet, eisque affectis, quia tunc Deus est per se, & di-

& directe causa peccati formaliter sumpti, & causa formalis malitia, siquidem omnes ens positivum est ad Deo. Varia Thomistis rationes ad hoc argumentum reieci dis. 5. Metaph. n. 3. modo utrue respondentibus difficultatem in omnibus communiceat; etenim etiam malitia in privatione consistit, homo certus non est causa privationis quia positive influens, eamque in se efficiendo, tali solito faciendo actum, ad quem privatio consequitur; at sic etiam Deus suo concordia efficit eundem actum secundum rationem positivam entitatem; alia ergo via explicandum erit, qualiter Deus non sit causa peccati, sed malitia; que eodem modo valebit de malitia positiva, ac de privativa, ita Averia q. 18. s. 29. in fine addidit Ponctus nunquam capere potuisse, quomodo ex eo praecepsit, quod peccatum esse formaliter negabat, aut privatio, sequeretur quod Deus non est causa ejus, aut non concurret ad ipsum: quia certum est, quod Deus sit causa multarum negationum, & quidem totalis, nam ipse solus posset facere hominem causam, ergo non ex hoc praecepsit, quod peccatum sit privatio, vel negatio, colligi potest, quod Deus non sit causa ejus, aut non concurrit ad ipsum. Sic etiam discutit Arriaga dis. 20. n. 24. quia vel Deus est alter causa ipsius positivi operis, quam sit homo, vel non; si est, ergo ob eam diversitatem, etiam malitia in positivo consistit, poterit explicari, cur homo, non verò Deus sit causa illius, atque ha privatio ad hoc parum juvat, si verò dicas Deus eodem modo esse causam positiva, ac ipsius hominem repugnat, privatio ex ea operatione concreta, sequatur ex ea prout est opus creature, non verò, ut est opus Dei, ponitur enim eodem modo esse utrue opus.

7 His instantiis occurunt quidam Scotti dientes latam esse dilapidatam, siquidem Deus causando positivum, quod est materiale peccati, non causat ipsum formale, quod est privatio, co quod non est causa deficiens, sed efficiens; & praterea non tenetur dare actu malo rectitudinem, quia actus illi non era Deo prohibitus, sed creature, quinquino quantum est ex se velle actu malo dare rectitudinem, si voluntas creata daret ut Scitur 2. dis. 37. At rursum instat Arriaga, quia hinc ad summum probatur Deus non posse producendo illum actum in praetentis non tam quatinus, an Deus peccat, quam an sit causa peccati; Tum quia male recurrunt ad privationem, nam respectu solius actus positivi totum id verum est; Deus, scilicet, non est causa otii, quia non est fieri prohibitus, ut dicitur in responsione, ergo si carentia prohibitorum, & carentia debiti dari rectitudinem sufficit ad liberandum Deum à causa peccati salvabitur Deus non esse peccati causam, etiam malitia formaliter in ipsa positiva entitate actus consistit; frustra ergo ad id salvandum ponitur malitia in privatione consistere. His igitur de causis plures ex nostra sententia factioribus censem argumentum inefficax esse ad eam probandum, quia in utraque sententia eadem habet diffractum.

8 Nihilominus te bene perspicere apparebit argumentum non eandem habere difficultatem in utraque sententia, & longè melius salvi Deum non est causam peccati, si malitia consistit in privativo, & ratio est, quia universaliter loquenda magis directe voluntarius est actus positivus, quam quilibet negatio, vel privatio cum conseqens; unde etiam in naturalibus, licet generatio unius sit corruptio alterius, quatenus ad introductionem unius forme in materiali sequitur alterius privatio; tandem quia hac non sequitur per se, & directe causa: unde si in intentione agentis naturalis, sed tantum per accidentem, & indirecte, magis propriè, & per se agentis naturali tribuitur generalis, quam corruptio; & absolute loquendo dicimus agens naturale esse per se causam generationis, non corruptionis; ergo patitur in proprio, quia directe, & per se Deus influit in quacumque entitatem creatam physicam, & realem, magis per se, & directe dicitur causa illius, quam cuiuslibet negationis, vel privationis ad eam frequentis, quia de causa apposita diximus in argumento, ex opposita sententia sequitur Deum esse per se, & directe causam peccati, & malitia formalis, si hanc qui positivum importat, ponendo autem illud quid privativum conseqens ad aliud positivum, ad simum inferi potest Deus esse causam illius solum per accidens, & indirecte, cum nec aliter, nec alio modo causari dicuntur negationes, & privationes eisdem positivam conseqentes: ex quo foto discutit evidenter confat non sequi urgere argumentum contraria utramque sententiam, quia ex nostra sequitur Deum esse tantum causam peccati per accidens, & indirecte ex opposita vero etiam per se, & directe, quod expresse dominatur in Concl. Trident. s. 6. can. 6. dum negat Deum esse causam peccati, & exterior malorum, quia non operatur ea proprie, & per se, ubi apponitur ad rationem cause dicta require, quod producat effectum per se, illudque directe artingat, ut declaratum est dis. 5. Metaph. quaff. vi. n. 344. & lib. 1. sentent. dis. 4. q. ubi ha praeferit ratione, & quibuidam aliis de causis ostendit sum est Deum non posse dici propriè peccati causam, etiam si

cum creatura concurrat ad actum positivum, cum quo hic, & non conjuncta est privatio debite rectitudinis, in qua potius peccatum formaliter constituit.

Nec mirari debet Ponctus, quod magis evitetur Deum est, le causam peccati ponenda illud in negatione, vel privatione confidere, quam in aliquo positivo: id enim directe docuit Aug. 12. de Civ. dicens, nemo ergo efficientem causam male voluntatis querat, nec enim est efficiens, sed deficiens quia non illa efficio est, sed deficiere namque ab eo quod summe est, ad illud, quod minus est, hoc est incipere habere malam voluntatem; at ille peccatum formaliter in aliquo positivo reali, & physico constituitur, non tantum habebit causam deficiente, sed etiam efficientem, eisque causatio non tantum erit deficiente, sed etiam efficio: Quamvis ergo possit Deus esse causa multarum negationum, nec ex hoc praecepsit, quod peccatum sit privatio, aut negatio, colligi querat, quod Deus non sit causa ejus ex modo quo negatio, & privatio causari posset, adhuc tamen benè colligi potest, quod non sit causa ejus efficientis, & quod ejus causatio non sit efficio, quia non causatur per positivum influxum, quem terminet; ex quo directe sequitur peccatum formaliter non confidere in aliquo positivo, quod solus hic contendimus ex quo patet admirationem hanc Poncti testimonium Augustini minimè satisfacere. Nequ-Augusti ibi deducit Deus non esse causam peccati ex eo, quod causare nequeat aliquam negationem, vel privationem, aut naturalem defectum, ex quo modo quo causam habere possum, sed ex eo, quod peccatum est talis defectus, qui Deo nullo modo propriè tribui posset, tanquam causa, etiam in eo sensu, quo privationes, & defectus possunt habere causam, quia peccatum est defectus ab eo, quod summe est, ad illud quod minus est; at Deus nec à seipso deficere potest, nec minus esse causam, quod creatura à seipso deficit, quam ad lepsum ordinavit, ut ad finem naturalem, & supernaturalem.

Nec tandem instantia Arriaga conculcit, argumentum quod ex utraque sententia; nos enim dicimus alter Deum est, et causa operis positivi, quam sit homo, quia Deus vult illum auctum voluntate tantum consequent, non verò ait antecedenti, & ita concordit ad illum, ut quantum est ex se velle non concurre; quia de causa, licet actus illius, una ratione dicatur Deo voluntarios simpliciter, alla ratione ratione dicitur in voluntarius secundum quid, & hinc est quod privatio rectitudinis illi actu annexa, in qua rationem peccati statuimus, loco creature tribui debet, ut causa, non autem Deus, qui enim vult aliquid voluntate antecedente, vult omnem illi annexam necessari, qui verò vult voluntate tantum consequente, potest etiam velle illum, fine annexo, ut declaramus ibi, l. 1. em. dis. 4. n. 6. cum D. Bonav. l. dis. 40. art. 1. q. q. 2. ad ult. Cūn verò ex hoc interficit Arriaga ob hanc diversitatem, etiam malitia in positivo consistit, posse explicari, cur homo, non verò Deus sit causa illius, hoc omnino gratis infertur: quia licet actus illi sit à Deo volitus voluntate tantum consequente, adhuc ratione est simpliciter ei voluntarius, & positivus ad illum concurrit, & et illius per se, & directe causa: unde si in intentione agentis naturalis, sed tantum per accidentem, & indirecte, magis propriè, & per se agentis naturali tribuitur generalis, quam corruptio; & absolute loquendo dicimus agens naturale esse per se causam generationis, non corruptionis; ergo patitur in proprio, quia directe, & per se Deus influit in quacumque entitatem creatam physicam, & realem, magis per se, & directe dicitur causa illius, quam cuiuslibet negationis, vel privationis ad eam frequentis, quia de causa apposita diximus in argumento, ex opposita sententia sequitur Deum esse per se, & directe causam peccati, quod inconveniens minimè sequitur ponendo malitiam in privatione actum illum consequente, quia ut ibi diximus, bene flat, quod quis velit aliquid voluntate consequente, nec tantum velit, quod est illi necessarium anoxemus; & quod propriè, & per se sit causa illius positivi, nec tamen sit causa privationis ad illud consequentis: quia scilicet positivum illud sit voluntate consequente, non voluntate antecedente.

Ratio à priori.

Tertio probatur ratione, quod causa apposita dicitur in utraque sententia, quia nulla res est, nisi per privationem aut defectum bonitatis, sed peccatum commissum est maximum malum in genere moris: ergo causa malitia formalis in privatione conseqnit, non in positivo: major latè probata est dis. 5. cit. nu. 304. & 305. & tertiis probatur ex ratione bonitatis, qui opponitur malitia, qui tempus in perfectione consistit, vel complementum rei, fīe in lepida, fīe in ordine ad aliam, ex quo inferius à contrario, malitia in defectu talis integratis, vel complementi confitetur: Tum etiam ex ratione malitiae, ut sic, quia malitia transcendentalis solum confitetur in privatione, vel negatione entitatis, ut loc. cit. ostendunt est, ergo malum quoque morale est privatio boni moralis, quia inferiora rationem superioris includere debent, & differentia generali adventientes non ejus rationem destruant, sed potius perficiant in eam eundem ordinem. Tum denq; quia ut ibidem argubamus n. 306. malum tam in genere nature, quā artis in privatione consistit conformitas ad leges, & ad regulas naturae, & artis, & in deficiencia, ac deviatione ab ipsi; ergo malum quoque morale consistit in defectione à legis, & regulis

Quæstio I. De ratione formalis peccati. Art. I.

regulis morum; cum enim peccatum sit inter omnia maximum malum, valde irrationabiliter excludit à generali regula aliorum malorum, qui in sola privatione consistit, non in aliquo positivo.

12 Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, quam habent annexam, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum naturale animalis, & non tantum ob privationem boni, sed ob ipsam privationem disconvenitiam; & est malum homini habere tres manus, & tamen tercia manus non est negatio. Hac tamen solito solidè reficitur dis. cit. nu. 304. & 305. que impugnationes ibi videri possunt. Responder Ponctus cum Valquez, Averla, & aliis negando suppositum rationis, nempe quod malum naturale dicat tantum negationem, nam certe dolor, ac tristitia sensibilis est malum

convenientia, sive explicetur per relationem rationis, sive per denominationem extrinsecam; probatur assumptum, quia homo eliciendo actum cum tali carentia non operatur bonum moraliter, neq; aliquid indifferens, ergo malum, & peccatum.

16 Respondeat Valquez , & alli hanc disconvenientiam in actu explicari non posse per modum privationis conformitatis ad legem , vel rationem eam proponentem , quia illi actu nulla re-ctitudo , & honestas est debita , quin potius reprehensa illi secundum speciem ejus , praetertim si ex actu intrinsecè malus , ut patet de eodi Dei , & mendacio : nec etiam per modum simplicis negationis , quia carent percipientis non dubitate non est una , neque enim homo malus sit , quia caret angelica perfec-tione ; atque ideo concludunt explicari necessariò debere per modum positiva deformitatis , vel contrarietas ad legem , vel rationem , aut naturam rationalem . Sed Contra , quicquid modis sit , an illa re-ctitudo , & conformitas ad legem sit immediate debita aquil , & operationi , vel potius voluntati operanti , quo potesta ; certum est , quod antequam intelligatur talis positiva relatio disconvenientia actu ad legem , vel rationem , intelligitur homo per illum actum non obedire legi , & rationi , cui obediens teneatur : sed in hoc continetur tota ratio peccati , & malorum , & hoc importat privationem conformitatis ad legem , quae debebarat operi , vel operanti , ergo &c . potius ergo admissa in actu malo relatione dissonantia ad legem , non est dicendum malitiam formaliter in tali relatione confitire , sed potius in fundamento proximo , vel ratione fundandi talem relationem ; neque id negant qui dicunt confitire in privatione , vel in aliquo ab soluto positivo , sed potius supponentes hanc dissonantiam esse de communione ratione mali , Inquirunt , an actu solum sit disconvenientia legi , vel ratione proxime , & immediate per privationem , an per aliquod reale absolutum , & posteriorum .

Confutatur, quia absolute loquendo malum disconvenientia non importat formaliter quid positum, sed privatum, vel negativum, nempe negationem convenientie^z, unde in qualitatibus naturalibus nulla qualitas dicunt aliqui subjecto mala, & disconveniens, nisi quia privat illud aliqua proprietate sibi connotat altera debita, ut universaliter probatum est *disp. 5. c. Met. n. 303.* ergo pariter actus peccati in mortalibus, non erit malus homini, & disconveniens, nisi quantum dicit privacionem aliquam, ratio paritatis confitat ex dictis *n. 4. 12.* quia sic cut bonitatem in moralium explicamus per analogiam ad physicas, & naturales, ita quoque malitudinem. Denrum vel haec relatio dissonantia, & disconvenientia ad legem, rationem, vel naturam rationalem est realis, vel rationis, si primum jam recurunt omnia argumenta facta contra primum modum tenui sententiam de positivo: si secundum, quomodo cumque explicetur ista relatio rationis, debet ex parte actus assignari fundamento, unde moveatur ad cogitandum hanc relationem in actu, & haec ratio fundandi est ratio ipsa formalis malitia, cum actus a parte rei dicatur formaliter malus, scilicet quacunque intellectus fictione, etiam si ex nono imperfecto concipiendi modo illam concipere soleamus per modum cuiusdam positiva relationis, sed sane hoc proximum fundamentum, vel ratio fundandi taliter relationem disconvenientiae nequit esse in actu, nisi aliqui privatio, vel negatio rectitudinis debite actu, vel operanti; nisi enim aliqua talis praecedat a parte rei, non videtur, unde moveatur intellectus ad cogitandam in actu talem disconvenientiam relationem ad legem, rationem, vel naturam rationalem, ergo haec erit prima opinio, & essentialis malitia in actu, que ei convenit a parte rei, iplumque formaliter denominata mafum.

Neque constitui ex positivo, & negative.

Sexto tandem probatum malum morale non intrinsecè consti-
tuit ex positivo, & negativo, tanquam ex genere, & differen-
tia; tum quia Patres citati in loca, ac nuda privatione confi-
tuunt rationem moralis malitiae; tum quia ex privatione, &
positiva erit uita non potest unum per se constituti, ut ex gene-
& differentia, cùm fint ad eo diverforum generum, genus
autem, & differentia ad idem genus debent pertinere, ut Ari-
stot. docet. i. de partibus animalium, malum vero, seu malitia
dicit aliquid per se unum in genere moris: unde in nostra sen-
tentia, que communis est, in peccato comissionis ita concur-
rent entitas positiva actus, & privatio reūnitudinis, ut prola-
vatio sit formalis malitia, entitas vero positiva actus sit velut
imaterialis, & sublustratum, in quo est malitia. Haec itaque de
caula Averla, & aliis putantur peccatum comissionis, positivū,
& privativum essentialem includere, dicunt hanc compo-
sitionem esse ex actu, & potentia, febribusq., & forma, cùm
non posse hic aliud genus compositionis, vel unionis exog-
ari. Sed contra, quia ita diffundunt, vel loquuntur de malo
morali in concreto, vel de malitia in abstracto; primo modo
languor patet, nequaquam malum compositionis, de qua ergo

ARTICULUS SECUNDUS.

Argumenta propositivo soluta.

Oppositorum Primo arguitur ex naturalibus, nam malum naturale respectuum, seu malum alteri plerumque constitutum in positivo; error enim est malus intellectus non solum quia privata scientia, sed per suammet entitatem politici similiiter dolor, et si non priver voluntate, et malus & malum morale, quod dictum malum alteri poterit in positivo confutare; probatur afflumption, quia longe pejus est errorne, quam carere scientia, & longe gravius affligit, quam catenula voluntatis. Quod si persoluta affirmando esse malum precise, quia privata voluntate, urges. Argumento propter contrafermationem, ut si quis conatus esset dicitur affer-

Quæstio I. De ratione formalí peccati. Art. II.

319

Quatuor partium corporis principia.
slopatem formaliter confitare in carentia doloris , & quando cum majori apparentia , quam oppositum : quia quando habuit dolorem , ex illius absolutione videtur statim remissus ; ergo non est major ratio , cur dolor in negatione , aut ratione voluntatis , quam est contrario voluntas in carentia doloris confitatur . Deinde dat aliam instantiam , ubi non sit forma , qua priveatur ; magnus enim natus est malus facies , caufat turpitudinem , & nihilominus nulla forma positiva iuvat .

Fundamentum praecipuum Adversariorum

Relp. negando assumptum, ad probationem jam ostendi dicitur. *Metaph.* n. 31, 33; queritur error fit peior intellectui, quām era carentia scientie, & dolore voluntati, quām pura carentia oblitus, etiamque praeclit in tali carentia eorum malitia fortius transferit consilium. Neque est contraria sic pariter dici potest voluntatem formaliter confidere in carentia doloris; quia spud omnes & compertum est bonum dicere perfectiōnem positiūvam subiecto conaturaliter debitam; unde quando quis habuit dolorem, non ex fola illius ablatione recteatur, sed quia ex ablatione doloris acquiritur de novo illius perfectiōnem, que per rationem doloris abalata fuit; & reddit ad fūnum statum conualem; sicut aqua ad ablacionem caloris reddit ad pristinam, &

item; uter aqua ad ablationem carnis res ipsa primita
bi connatalem frigitationem, quae frigitationis privatio si in
qua remanenter etiam excessus calore adhuc diceretur male se
abere, licet per se habetur cum calore, non quia entitas po-
tiva calor ei mala, sed quia natura aquae magis debitum
si caretur calore, quam habere frigitationem; & quia carientia
igis praeferente calore si illi magis necessaria, & magis radi-
ata, ut loc. cit. declaratur est. Ad aliam instantiam dico radia-
m magnitudine effe facies malum, quia eam privat debita
commoditate, & proportione à lege naturae constituta; & si quae-
cum omnino falsum est, quod addit Atriagia ad tollendam haec
ablationem, pulchritudinem, & formositatem ex ea parte con-
sistere in negativo, id est, In eo, quod natus non plus habet,
quam proprium requirit; Nam satis compertum est, hanc ip-
sum partium proportionem adinvenimus quid positum dicere,
tiam satis relatio propter proportionem importata pro funda-
mento potest, vel potius conditione necessario requisita ab-
lationem partium imperviarum.

Sal replicat Atriaga contra allatum responsum; quia si dolor est malus qui privaret voluntate, sequeretur illum non esse pejorem, quam carentiam voluntatis, quod est manifeste alium, carentia enim voluntatis, non torquet, sicut dolor; Ne juvat dictere id contingere, quia illa carentia simul cum dolor est magis radicata. Tum quia sic dicendo recurvamus ad maiorem radicationem ejusdem gradus, per quam solent Thomistae intentionem gradualem explicare, cui Scotisti non subscrubunt; Tum quia magis radicatur ea privatio per seipsum, quam per aliquid ab ea distinctum, Tum quia voluntas defecit non danda unquam homini voluntate aliqua turabit intrinsecè magis hominem, quam dolor ipse intinetur; consequenter pater, quia magis radicatur in homine carentia voluntatis per voluntatem efficacem Dei de numero quam ex danda, quam per actum aliquem positivum doloris in homine existent.

R^epondeo me jam loc. cit. dixisse dolorem esse pejorem ; quān sit carentia voluntatis , non tantum ex eo capite , quod per dolorem magis radicetur ea carentia , sed etiam ex alio , quia nimis nature magis debitum est carente dolore , & tri-
li , quod lex praecepit , vel dictamen praecepit , qualis est carentia furti , non est ponere disformitatem , & contrariae carentia formalem , sed ponere materiale illius , ex quo refutari privatio , que est ratio fundandi disformitatem formalem .

stitia quam habere gaudium, & voluntatem; ex eo autem, quod bonum sit magis, vel minus debitum subiecto, evadit ejus causa etiam magis, vel minus mala, hac enim causa maius malum esse dicebamus ibi Principi pauperate, quam homini plebejo, licet uter qui a quoque careret divitis: Quia nimis neque adhuc sufficienter impugnat ab Ariaga, primum illud caput: non enim hec radicatio, de qua nunc loquimur, est illa per quam tantum intentio nec qualiteram explicare Thomistae, intantum enim dicimus per colorum magis in subiecto, radicari carentiam voluntatis, quatenus manente dolore datur radix positiva illius carentia in ipsa entitate positiva doloris, quo sensu dicimus carentiam visionis esse magis in oculo radicantis, quando oritur ex humor noxio existente in potentia, quam si oritur ex solo luminis exteriori defectu; Ex qua doctrina etiam latissim confitit huius est, quod in secunda instantia assumit, magis radicantis privationem per seipsum, quam per aliud ab ea dictum.

Sed infra Oviedi, pone dictamen hoc, furandum non est, & furtum compiendum, & ea inspicere quocunque alio scelatio; profecto dices, hoc dictamen, & hoc objectum non conformantur inter se, ergo superius quibus alius modus, an quavis alia negatio, vel privatio, quam fugias actus furti superadi. Responde codem modo, quod quando propono dictamen hoc, furandum non est, non euancio isolam, & nudam furti carentiam, sed illam enunciio quatenus a lege, & dictamine rationis praescriptam, acq[ui]d acutus furti comitatu nudit furtum secundum enuntiatum suum positivam non opponitur carentia furti sub tali formalitate accepte, quatenus nimis est a lege praescripta, sed opponitur ei secundum enuntiatum suum, quatenus a lege prohibitum, seu quatenus elicetur cum recessu a lege prohibiti, quem recessu in actu importat negationem, vel privationem conformitatis, cum lege prohibite, & dicant quicquid vellet Ariaga, & Oviedi, nunquam probabant furtum secundum enuntiatum suum nudum furtum, opponi carentia fur-

Tertius denique etiam instantia non urget; quia non tantum ex hoc capite, ciliice, & majori radicatione dicimus carientem voluppatum esse perponit premitre dolore, quam ipsam solam finis ne dolore; sed etiam quia natura magis debet ut carere dolore, & tristitia, quam habere gaudium, & delectationem, non quia dolor, & tristitia sunt mala natura, formata per se, secundum entitatem eorum positivam, sed quia haec ipsa entitas est ratio, causa, & origo carientis debite dispropotionis natura, in qua carientia formulariter malitia naturalis constitit: unde ad lumen duci nequeunt mala, nisi materialiter, fundamenta-
caudam entitatem suam habeant, diligenter opponit easdem ratio, quatenus praepcta, nam illi opponitur in hoc sensu ex natura rei, ut habitus sunt privationes, vel forma negationis, fieri ex ester-
flex, non fieri, non lux opponitur tenebris, opponitur autem ei, ut praepcta, non quidem secundum entitatem suam nōdum lumen, sed quatenus a lege veritatis, & prohibitum; primita op-
positio pertinet ad genus naturae, secunda vero tantum speciat ad genus moris. Dicere, oppositio, que oritur in actu futili ad
praceptionem negativum spectat ad genus moris, ut de confusione;
sed haec oritur immixtate ex eius positiva entitate, & non ex aliqua negatione, vel privatione superaddita, ergo, &c.

go, &c.
B. S.

Respondeo aliud esse loqui de oppositione actus furti ad preceptum negatiuum, aliud vero de oppositione furti ad carentiam furti nude consideratam, haec utique oritur immediate ex ipsa positiva entitate furti, & convenientem ei ex natura vel, five ex lege praecepis carentiam furti, five non, atque ideo non spectat ad genus moris; at oppositio furti ad praeceptum negatiuum, seu ad carentiam furti, quatenus praeceptum, spectat quidem ad genus moris; sed negatur, quod oriatur in actu antecedenter ad privationem conformitatem ad legem, quia praecepta tali privatione remaneat nuda entitas posse vivi actus furti, quia opponit carentiam furti pariter nude sumptu, non autem quatenus per legem negativam praecepta; unde ad instantiam in forma neganda est minor.

Argumenta Ponens.

24 Tertio arguit Poncii, actus malus habet esse tale formaliter ab eo, à quo habet tendere libertè in obiectum, quod propinquum, ut prohibitus; sed talen tendenter liberam in obiectum, ut sic propositum, habet antecedenter ad quacunque negationem, vel privationem, & hoc totum est positivum ergo secundum entitatem positivam, ut sic tendenter in obiectum, est formaliter malus; probatur minor, omnis actus specifikatur a suo objecto formaliter; ergo talis actus cum est tendenter liber, & positiva in obiectum prout prohibitus aliquam speciem accipit ab eo in genere moris; sed non aliam qualitatem, qui voluntas rei prohibita non potest esse bona nec indifferens; ergo &c.

Respondeo actum malum positivum esse malum, prout reflectit objectum à lege prohibitus, & specificatur a tali objecto sed privatione, qua non est intelligible, quod actus terminetur ad obiectum rationi diffusorum, qui sit privatus conformitate ad legem, sed obiectum legi difforme, & contrarium; ergo similiter actus seu voluntas furti ad hoc, ut sit formaliter mala in genere moris, debet esse salis per solam privationem, ita ut quemadmodum obiectum voluntas secundum unum est positivum est tantum malum fundamentaliter non formaliter, ita similiter actus secundum unum est positivus et radicaliter, non formaliter malus.

25 Dices, tendenter positiva in objectum prout rationi diffusum in actu prior est, quam privatio conformitatem ad legem; siquidem talis tendenter est causa privationis sequentis, omnis vero causa in aliquo naturae signo est prior suo effectu; igitur positiva tendenter actus in obiectum prohibitus prius intelligitur specificata in genere moris, quia intelligatur privatio, & non nisi in specie malitiae. Negatur assumptum, quia sicut obiectum rationi diffusum non habet suam malitiam obiectum in genere moris formaliter, nisi quatenus prohibit, & consequenter, ut includens privationem conformitatem ad legem; ita si formiter dicurrendum de malitia formaliter actus; sed probatum dico tendenter actus in obiectum prohibitus, & sub tali ratione propositum, non estcausam privationis sequens, sed potius eo ipso privationem includere, quo actus liberus tendit in obiectum prohibitus, nam eo ipso intelligitur tendere cum privatione conformitatem ad legem, & antecedenter ad talen prohibitionem talis tendenter libet istud in genere naturae, vel si est in genere moris, non erit in specie malitiae, sed iolius indifferens, vel si in specie malitiae, non nisi materialiter, & fundamentaliter. Dices turios, actus secundum unum est positivum, qui est carentia extrinsecum, & contraria oppositum. Tum quia si tantum privatio est oppositum, tunc inter bonum, & malum non datur medium, quod est fallum, probatur consequentia, quia inter privatio est opposita medium est nequit, licet enim inter caceum, & videns esse medium videatur, scilicet, non videns, qualis est lapsus revertens medium non est, sed negatio potentie visive in subiecto illius non capaci; nam si subiectum illius capax est, aut illam habet, aut eius privationem, nempe caceitatem, inter quas nequit esse medium, cum privatio sit carentia formae in subiecto acto; falsitas vero consequitur probatur, tum ex Arift. loc. cit. ubi inter bonum, & malum aut dari medium, quod neque bonum est, neque malum, nec iustum, nec iniustum, tum quia inter bonum, & malum morale est indifferens, omnes enim est voluntas autem furti secundum unum est positivum, prout antecedenter privationem est liber, & dirigitur a lege, ergo formaliter malissimum est moralis.

Respondeo affirmatum esse verum fundamentaliter tandem non formaliter; actui namq; considerato secundum positivam entitatem praesceps antecedenter ad privationem conformitatem ad legem convenientem definitio moralitatem fundamentaliter tantum, non formaliter, ad eum medium, quo duobus alibus prout antecedenter omnem relationem superadditum, convenientem definitio similitudinis fundamentaliter tantum, & materialiter ad probationem affirmum jam supra dictum est q. 1. d. p. p. 27

lo morali pro formaliter, sic enim privatio tantum opponuntur, non contrarie; ad probationem ex Arift. dicendum vel accepisse oppositionem contrariam, prout etiam extenditur ad

privativam; quo sensu dixit quoque 1. Phyl. principia rerum naturalium formam, & privationem contrarie opponi; cum tamem compertum sit talum privative opponi; vel solidum esse locutum de actibus, non autem de bonitate, & malitia fundatis in eis; actus enim in particulari servari inter se positivam, & contrariam oppositionem lecundum eorum entitates, vel quia habent objecta contraria, seu contradictiones, & privatio est opposita; vel quia comparantur ad idem objectum per modum accessus, & recessus; amoris, & odii, nam furtum v.g. est voluntas vel aliena accipiente, & retinende, restituendo vero est voluntas non retinendi rem alienam; Ex quo patet solutionem communem inter argumentum datam est sufficiemt, si recte intelligatur, non enim dicimus totam oppositionem actum sumi ex bonitate, & malitia, quas fundant, sic enim bene concluderes illa replica; sed dicimus sumi debere ex ipsiis quoque eorū entitatis in esse nature confederatis, quatenus nimirum tendunt vel in objecta contraria, & opposita; vel in idem objectum contrariò modo iuxta datam explicacionem. Ad aliam probationem negatur consequentia, cum ejus probatio, inmo Arift. loc. cit. conceptus verbis docet inter privativę opposita dari medium, cum aut, in privatione autem, & habitu nocturni eorum, quia dicta sunt, verum est, non enim semper alterum eorum inesse susceptibilis necessarium est, quod enim nonnunquam natura est habens visum, neque caceum, neque habens vitum dictum, quare non erunt hæc, ut ea contraria, quorum nihil est medium; Hæc Arift. ibi. Dices, Scotum quoque q. 1. 18. L docere malitiam contrarie opponi bonitatem, & non privativam tantum. Respondeo etiam Scotum ibi esse, locutum de malitia materialiter tempora, & pro subtilitate, non autem formaliter, ut expliciti dicitur. Metaph. num. 303, & 309, ubi ad hoc item argumentum respondi de oppositione boni, & mal.

29 Infabis turios ex Arift. cap. ad aliquid; actum virtutis eodem modo contrariatur actui viti, quo contrariatur actus ceteri actui erroris; sed falsitas in actu intellectus constituit in aliquo positivo, id est, in ipsa entitate actus, prout haber obiectum alter correspondens in eis, quam per ipsum representatur; ergo idem dicendum de malitia in actu voluntatis. Respondet alii qui negant minorem, quia etiam falsitas formaliter inscripta in privatione constituit quicquid sit de hoc, concedit partis de ipsi actibus, quo sensu locutus est Arift. l. non autem de bonitate, & malitia fundata in eis; praterquam quod neque etiam currit paritas de falsitate, & malitia formaliter sumptus dicitur est dicitur. 326. Dices tandem, habitus est malus secundum esse peccatum, ergo etiam actus; consequenter probatur, quia actus conformatur cum habitu, juxta eni inclusi actum malum, & inclinat ad malum; ergo si est malus, secundum esse peccatum, probatur secundum, habitus malus causat actum malum, & inclinat ad malum; Nam si est falsus, secundum esse peccatum, probatur secundum, quia actus non manet salem tempore, ut alterius possit de oppoito in oppositum; sed que debet inesse, quo modo circumscribitur secundum actum malum, ratio namque effectiva est positiva: malitia vero & privatio habitualis, quia est in habitu malo, et ratio concomitans virtus effectiva.

30 Secundum tandem, quia taliter in actibus intrinsecis malis, qui ideo dicuntur prohibiti, quia malis, non videat posse negari, quod malitia constituit in positiva eorum entitate; quandoque in his malitia constituta nequeat in sola carentia extrinsecis conformitatem ad legem, vel dictamen rationis aliquo non efficit sua natura malis, non diceretur proibiri, quia malis, sed potius contra effectum formaliter malis, quia prohibiti; cum ergo hujusmodi actus dicantur vetiti, quia malis, utique erunt malitiam secundum positivam eorum entitatem antecedenter ad quacunque privationem conformitatem ad legem.

Respondeo affirmatum est quod dicitur q. 4. art. 1. no. 166, quod licet dentur quidam actus, qui est formaliter, & natura sua dicuntur boni, vel malis, conformes, vel diformes natura rationali, quibus quantum ad hoc ab illa lege positiva non dependent, quia ratione dicuntur prohibiti, quia malis; adhuc tamen quoniam ad hoc subduntur legi eternae approbant quodammodo, & alios prohibenti, unde sicut dicuntur causa prima, omnia necessaria deficerent: ita deficiunt legi eterna bonitas, & malitia talium actuum deficerent, nam boni, vel malis sunt, quia lex eterna tales esse dicitur, & iudicat, & non est convertitur, ut ibi explicatum est: quare absolute loquendo omne peccatum est malum, quia aliqua lege prohibitum, salem legem naturae, quae propter eum in mente divina dicitur lex eterna, prout vero nobis interea est per lumen naturale dicitur lex naturalis; unde quandoq; actus hujusmodi dicuntur prohibiti, quia malis, & non contraria: termo est de lege positivis vero naturali, vel eterna: nam etiam in his malitia formaliter importat carentiam conformitatem ad legem eternam, vel naturalem: Advertit vero decepti sunt existimantes legem eternam Dei esse iudicium, vel cognitione.

Meld In Secund. Sicutem.